

Angela Saini

Underlägsen – den misslyckade vetenskapen om kvinnan

Fri Tanke, 2017

I *Underlägsen – den misslyckade vetenskapen om kvinnan* väcker Angela Saini frågor om de antaganden och inneboende värderingar som påverkar forskningens resultat och hur dessa tolkas. I århundraden har forskning bedrivits för att visa skillnader mellan kvinnor och män, som då har gett en bild av kvinnor som det underlägsna könet. Med *Underlägsen* syftar Saini till att krossa den myten. I boken får vi följa Saini på hennes upptäcktsresa där hon möter olika forskare och problematiserar de ”sanningar” som framskrivs i forskning som rör män och kvinnor. Hon går igenom en rad olika forskningsområden och undersöker vilka frågor forskarna har ställt, vilka resultat som har haft betydelse och vilka som har hamnat i skymundan.

Ett av de områden Saini behandlar är utvecklingspsykologi, där forskare bland annat har undersökt *när* könsskillnader kan påvisas hos barn och försökt utreda om det finns biologiska förklaringar till sådana ”påvisade” skillnader. I en studie på spädbarn, endast några dagar gamla, fick barnen titta på olika bilder. Det konstaterades att flickor och pojkar tittade olika länge på olika bilder, vilket tolkades som att flickor var mer empatiskt och pojkar mer systematiskt lagda – redan som nyfödda. Det sätt på vilken studien genomfördes har i efterhand kritiserats

och betraktats som tveksamt. Trots det har den tidigare studien fortfarande stort genomslag, medan senare forskning som ger en annan bild inte alls i motsvarande grad lyckats få genomslag och nå ut med sina resultat.

Ett annat exempel Saini tar upp är antagandet om att människans eventuella biologiska könsskillnader kan visas genom att undersöka genetiskt närbesläktade arter, som inte påverkas av samhällsnormer. Forskning utförd på schimpanser, där hanen ses vara dominant, tolkas som att också den manliga överlägsenheten hos människan är en del av vårt naturliga levnadsmönster. Senare forskning på dvärgschimpanser, som också är genetiskt lik människan, visar på motsatsen – där är det honorna som dominerar. Dessa resultat har dock kritiserats och nedvärderats.

Hjärnforskning med fokus på att identifiera skillnader mellan kvinnors och mäns hjärnor är något som typiskt väcker ett stort medialt intresse, särskilt när resultaten används för att förklara observerade skillnader i intressen och beteenden. När speciella delar av hjärnan på något sätt utmärkt sig hos män har detta kopplats till traditionellt manliga egenskaper och exempelvis tolkats korrelera med en högre intelligens. När något mer typiskt för kvinnors hjärnor observerats i sådana studier, har detta istället kopplats till empati. Här konstaterar Saini att denna tidigare forskning bedrivits i stort sett uteslutande av män, vilket har bidragit till att resultaten tolkats på ett sätt som upprätthåller skillnader mellan könen och befäster bilden av kvinnors underlägsenhet. Även

i det här fallet visar Sainis sammanställning att dessa resultat fått stort genomslag trots att forskningen ofta har haft brister, och återigen förblir studier som ifrågasätter slutsatserna massmedialt osynliga. Därmed fortsätter en skev uppfattning av forskningsläget att reproduceras, liksom föreställningar om biologiska skillnader mellan kvinnors och mäns hjärnor och effekter av sådana skillnader, till exempel intelligens.

Sainis exempel visar att forskningen historiskt har bedrivits av män och för män, med ett manligt tolkningsföreträde. Hon tydliggör därför behovet av en större mångfald bland de som bedriver forskning för att få frågeställningar och studier som tar hänsyn till olika erfarenheter och perspektiv. Hon konstaterar att om forskningen bedrivs på lika villkor med en gemensam mänsklig agenda får vi resultat som är mer jämställda och giltiga för flera.

Enligt de nuvarande vetenskapliga teorierna ligger både arv och miljö till grund för hur vi människor utvecklas och betar oss. I *Underlägsen* ligger fokus på arvet; vad det finns för genetiska och fysiologiska skillnader mellan män och kvinnor, och hur dessa skulle kunna förklara könsskillnader i samhället. Saini har valt att inte diskutera forskning som belyser betydelsen av vår omgivning, vår miljö och vårt samhälle, och hur detta påverkar våra egenskaper och personligheter. Det som dock tydligt framkommer i boken är att när det finns tvetydiga och motstridiga forskningsresultat, så är det genomgående resultat och tolkningar som påvisar skillnader mellan kvinnor och män som upp-

märksammas. Boken *Underlägsen – den misslyckade vetenskapen om kvinnan* ger därför ett inlägg i debatten om vad det är som tolkas som naturligt, det vill säga bestämt av arvet. Boken är intressant då den krossar vissa myter om skillnader mellan kvinnor och män, men dess avgränsning till "arvet" bidrar till att den endast kan ge en begränsad förståelse av *vad* som skapar skillnader mellan kvinnor och män. På det viset kanske den inte kommer att omvända någon som är övertygad om biologiska skillnader. Sammantaget lyckas Saini visa att många studier har påverkats av den manliga dominansen i vetenskapsvärlden och de samhällsnormer som råder. I forskningen om skillnader mellan könen har vetenskapen än så länge misslyckats.

Ylva Gullberg och Oskar Andersson

Civilingenjör respektive sjuksköterskestudent